

A TÖBBNYELVŰSÉG MINT VALÓSÁG?

A vajdasági magyar középiskolás diákok szerb- és angolnyelv- tanulási motivációjának vizsgálata

László Paulina

Szegedi Tudományegyetem, Angol Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Program, III. év

A nyelvtanulási motiváció kutatása évtizedek óta a nyelvpedagógia és az alkalmazott nyelvészet fontos témái közé tartozik, hiszen vitathatatlan tény, hogy a motiváció a nyelvtanulás előfeltétele és motorja; ez adja a tanuláshoz szükséges kezdeti lendületet, illetve biztosítja a későbbi energiát a folytatáshoz (Dörnyei 2005). Noha a motiváció igen összetett és nehezen definiálható fogalom, a szakemberek egyetértenek abban, hogy a motiváció minden esetben valamilyen módon az emberi cselekvés intenzitását és irányát írja le, azt, hogy miért *dönt* úgy az ember, hogy valamit meg akar csinálni, el akar érni, mennyire *kitartó* és mennyi *energiát* hajlandó fordítani az adott tevékenységre (Dörnyei 2001). Fontos megemlíteni, hogy az elmúlt tíz évben jelentős változások történtek a motiváció-kutatás területén. A változások oka az a felismerés volt, hogy a nyelvelsajátítás kutatásban majd két évtizeden át uralkodó Gardner és munkatársai (1985) által kidolgozott szociálpszichológiai modell főként második nyelvelsajátítási környezetekben igaz, de nem érvényes olyan idegennyelv-tanulási kontextusokban, ahol a célnyelv tanulása főként iskolai nyelvráokra korlátozódik. Következésképp, a tradicionális *integratív-instrumentális rendszer* nem ad kellő magyarázatot a tanulói motivációban mutatkozó jelentős eltérésekre, illetve személyspecifikus dimenziókra és időbeli változásokra (Ushioda 2001).

A fenti problémák megoldására Dörnyei (2005) egy új elméleti megközelítésmódot dolgozott ki, amely az idegen nyelvi motivációs kutatás legjelentősebb elméleteit és eredményeit próbálja meg összekötni a pszichológiai énkutatásokkal. Az új elmélet a *Második nyelvi motivációs én-rendszer (L2 Motivational Self System)* elnevezést kapta. Az új irányzat, ahelyett, hogy a motivációt stabil, állandó érzelmi és mentális állapotnak tekintené, azt vizsgálja, hogy a motivációs folyamatok hogyan alakulnak és változnak az idő folyamán. Az elképzelés legfőbb kiindulópontja az, hogy a hagyományos integratív motiváció dimenzióját az *ideális nyelvi én* (*Ideal L2 Self*) lehetne azonosítani.

A jelen kutatásban arra a kérdésre keresem a választ (felhasználva Dörnyei (2005) elméleti megközelítésmódját), hogyan alakul egy meghatározott közösség - a vajdasági magyar kisebbségi középiskolás diákok - nyelvtanulási motivációja, attól függően, hogy a szerb nyelvet (mint az ország hivatalos nyelvét) vagy az angol nyelvet (mint a leginkább tanult idegen nyelvet) vesszük górcső alá. Pontosabban, az elemzés során a következő területeket járom körbe: (1) milyen dimenziók mentén írható le a vajdasági magyar kisebbségi középiskolás diákok nyelvtanulási motivációs profilja az angol és a szerb nyelv esetében; (2) hogyan alakítják a nyelvtanulási motivációt a különböző nyelvi attitűdök és kulturális beállítódások; (3) milyen különbségek lehettek fel az angol és a szerb nyelv között az imént említett szempontok szerint.

Az adatgyűjtés során ötvöztem a kvantitatív és kvalitatív technikákat a nyelvi motiváció folyamatainak jobb megértése érdekében. A kutatás kvantitatív részében egy ötponos Likert-típusú skálát alkalmazó kérdőívet használtam, és az 50 adatközlőtől begyűjtött adatokat statisztikai elemzésnek (SPSS 17.0) vettem alá. A kvalitatív kutatás során pedig 7 vajdasági magyar diákkal készítettem semi-struktúrált interjúkat.

Az így begyűjtött adatok alapján meghatároztam és összevettem a legfontosabb motivációs és attitűdbeli tényezőket, (az angol illetve a szerb nyelvre vonatkozóan) amelyek a következők voltak: integrativitás, instrumentalitás, anyanyelvi beszélőkkel kapcsolatos attitűdök, kulturális érdeklődés, motivált tanulási viselkedés, miliő, illetve nyelvhasználati szorongás. Az elemzés során viszonylag egyértelmű képet kapunk arról, hogy mind a szerb középiskolai nyelvtanítás tartalma, mind eszközei megújításra szorulnak, illetve hogy a szerb anyanyelvi beszélőkkel és szerb kultúrával szembeni negatív attitűdök jelentős szerepet játszanak a vajdasági magyar középiskolás diákok alacsony szintű nyelvtudásában. Ezzel szemben a megkérdézett diákok pozitív attitűdökkel rendelkeznek az angol nyelvvel és az angolul beszélő népek kultúrájával kapcsolatban és elsődleges céljuk, hogy minél magasabb szinten megtanuljanak angolul, ugyanakkor sok tényező arra utal, hogy nyelvtanulási folyamatuk nem eléggé tudatos és önálló.

Források:

Gardner, R. C. 1985. *Social psychology and second language learning: The role of attitudes and motivation*. Edward Arnold, London.

Dörnyei, Z., 2005. *The Psychology of the Language Learner: Individual Differences In Second Language Acquisition*. Lawrence Erlbaum, Mahwah, NJ.

-----, 2001. *Teaching and researching motivation*. London, Longman.

Ushioda, E. (2001) Language learning at university: Exploring the role of motivational thinking. In Z.Dörnyei – R. Schmidt. (szerk.): *Motivation and second language acquisition*. University of Hawaii Press, Honolulu.